

UNIVERSITETI “HAXHI ZEKA” PEJË
FAKULTETI I MENAXHMENTIT NË TURIZËM, HOTELIERI
DHE MJEDIS

PUNIM DIPLOME

Tema:

POTENCIALET TURISTIKE PËR ZHVILLIMIN E TURIZMIT
NË KOSOVË

Mentori:

Prof. Asoc. Dr. Bekë Kuqi

Kandidati:

Agonisa Alushaj

Pejë, 2024

UNIVERSITETI “HAXHI ZEKA” PEJË
FAKULTETI I MENAXHMENTIT NË TURIZËM, HOTELIERI
DHE MJEDIS

PUNIM DIPLOME

Lenda nga e cila është bërë punimi: **Burimet e Turizmit Natyror**

Titulli i punimit: Potencialet turistike për zhvillimin e turizmit në Kosovë

<i>Emri dhe mbiemri i studentes:</i>	<i>Agonisa Alushaj</i>
<i>Statusi i studentes:</i>	<i>E rregulltë</i>
<i>Numri i amzës:</i>	<i>310032021</i>
<i>Drejtimi – Departamenti:</i>	<i>Menaxhim në hotelieri, turizëm dhe mjedis</i>
<i>Shkalla e studimit:</i>	<i>Bachelor</i>
<i>Programi i Studimit:</i>	<i>Menaxhim në turizëm</i>
<i>Mentori i Punimit:</i>	<i>Prof.Asoc.Dr. Bekë KUQI</i>

Aprovimi prej Komisionit:

1. Mentori

Emri/ Mbiemri /Titulli: Prof.Ass. Dr. Bekë KUQI

2. Kryetar

Emri /Mbiemri/ Titulli: Prof. Asoc. Dr. Bedri MILLAKU

3. Anëtar

Emri/ Mbiemri/ Titulli: Prof. Ass. Dr. Merita Dauti

Lista e përmbajtjes:

Falënderime	4
Deklarata e origjinalitetit / Autorësis.....	5
Abstrakt	5
Metodologjia	6
Hyrje	6
KAPITULLI I	8
I.1. Zonat dhe zhvillimet e qëndrueshme të turizmit.....	8
I.2 Përkufizimi i turizmit	8
I.3 Fillimet e turizmit në zonat turistike	9
I.4 Ndarja e zonave turistike.....	10
I.5.Karakteristikat e zonave turistike.....	11
I.6.Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit.....	12
I.7.Përkufizimi i zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit	13
I.8.Parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit	14
KAPITULLI II	16
II.1.TURIZMI RURAL	16
II.2.Përkufizimi i turizmit rural.....	16
LL.3.Zhvillimi historik i turizmit rural	18
II.4.Format e turizmit rural	19
II.4.1.Agroturizmi	20
II.4.2.Turizëm rezidencial dhe vendas	20
II.4.3.Turizëm sportiv - rekreativ dhe aventurë	21
II.4.4.Turizmi i gjuetisë dhe peshkimit	21
II.4.5.Turizmi shëndetësor	22
II.4.6.Turizmi kulturor dhe fetar	22
II.4.7.Turizmi gastronomik dhe i verës.....	23
II.4.8.Ekoturizëm dhe turizëm kampingu.....	23
KAPITULLI III	24
III.1.POTENCIALET E ZHVILLIMIT TË TURIZMIT	24
III.2.Ndikimi i ndryshimeve të kërkesës në zhvillimin e turizmit rural	24
III.3.Rregullimi i ofertës	25
III.4.Potenciali i Republikës së Kosovës për zhvillimin e turizmit.....	26
III.5.Rritja e atraktivitetit	26
III.6.Gjenerimi i vendeve të reja të punës	27
III.7.Ndikimi në ekonomi	27
III.8.Valorizimi i bazës së atraksionit turistik	27
III.9.E ardhmja e turizmit.....	28
III.10.Financimi me fondet e Bashkimit Evropian.....	28
III.11.Politika e kohezionit	29

DISKUTIM	29
PËRFUNDIM.....	30
LISTA E FIGURAVE	31
Literatura	32

Falënderime

Punimi i temës së diplomës kërkon mund dhe përkushtim të madh i cili nuk mund të realizohet pa përkrahjen e njerëzve më të dashur, prandaj ju jam mirënjohës dhe i falënderoj pa fund të gjithë ata që më kanë mbështetur, jo vetëm tani por përgjatë gjithë rrugëtimit tim studentor.

Është shumë e vështirë për të gjetur fjalë të duhura për të shprehur falënderime dhe mirënjohje ndaj mentorit tim të nderuar, Prof.Asoc.Dr.Bekë Kuqi, i cili në mënyrë të vazhdueshme më përcillte hap pas hapi, drejt studimit të punimit me mbështetjen, inkurajimin, dhe udhëzimet e vlefshme të cilat synonin drejt ngritjes së nivelit të punimit.

Një falënderim i veçantë shkon për të gjithë mësimdhënësit e tjerë të cilët kontribuan në njohuritë e tyre gjatë gjithë kohës së studimit dhe kolektivin e fakultetit, po ashtu dua të falënderoj edhe kolegët (studentët) të cilët më mbështetën me mendime dhe sygjerime të tyre.

Dhe krejt në fund, dua të falënderoj sinqerisht, i kushtohet – dedikohet familjes sime, të cilët më mbështetën gjatë kohës së studimeve me dashurinë e tyre, durimin dhe kurojon, si dhe duke më dhënë forcë për të përfunduar me sukses këtë punim.

Deklarata e origjinalitetit / Autorësis

Ky Punim Diplome i nivelit bachelor është puna ime origjinale duke respektuar autorsinë e çdo burimi të informacioneve dhe rregullave për një punim të mirëfillt shkencor, dhe nuk është dorëzuar, në tërësi apo pjesërisht, për ndonjë gradë në këtë apo ndonjë universitet tjetër. Sipas njohurisë time, punimi nuk përmban asnjë material të botuar ose shkruar nga ndonjë person tjetër, përveç siç deklarohet në brendi të tekstit.

Gjithashtu, deklaroj se në shkrimin e punimit kam respektuar rregullat etike të punës shkencore dhe akademike të UHZ-it.

Abstrakt

Turizmi ka një rëndësi të madhe për ekonominë globale dhe veçanërisht për ekonomitë e vendeve në zhvillim. Ngjarjet janë pjesë përbërëse e turizmit, por edhe pjesë e pandashme e qytetërimit njerëzor. Pra, ngjarjet janë një fenomen global që po merr gjithnjë e më shumë rëndësi në të gjithë industrinë e ngjarjeve. Vendi dhe rajoni ynë, edhe pse kanë një trashëgimi kulturore, traditë dhe histori, ende nuk e kanë shfrytëzuar ngjarjen si një mundësi për të markuar destinacionin. Ngjarjet kanë ndikim të madh në çdo segment të jetës njerëzore, në atë ekonomik, social, kulturor dhe politik. Arsyeja pse ngjarjet turistike po bëhen gjithnjë e më të njohura qëndron në faktin se ato prodhojnë shumë efekte pozitive dhe rezultate përfundimtare optimale për të gjithë shoqërinë. Ky hulumtim teorik synon t'i përshtatë disa njohuri teorike ngjarjes si produkt turistik në komunat/fshatrat e Kosoves që deri më tani nuk njihen si destinacione turistike në vendin tonë. Duhet të marrim parasysh njohuritë se turizmi i ngjarjeve në nivel global ka pasur zhvillim të shpejtë vitet e fundit. Në temën e këtij hulumtimi janë analizuar tri koncepte që duhet të operacionalizohen: turizmi i ngjarjeve - koncepti dhe përkufizimi, ngjarjet ekzistuese dhe perceptimi i mundësisë së vendosjes së një strategjie për zhvillimin e turizmit.

Fjalë kyçe: strategji, potencial turistik, zhvillim.

Metodologjia

Metodologjia e punës në këtë punim është e mbështetur në të dhëna, hulumtime dhe literaturë nga autorë të ndryshëm, që kanë trajtuar temën e turizmit, zhvillimin dhe potencialet e turizmit nga kënde të ndryshme. Për hartimin e punimit janë përdorur edhe burimet e të dhënave nga insitucionet kosovare si ASK, MTI, dhe raporte nga organizata lokale të shoqërisë civile dhe organazata ndërkombëtare, me qëllim të përpunimin të të dhënave statistikore, analizave, kërkimeve, etj.

Hyrje

Turizmi është çelësi i zhvillimit të ekonomisë botërore. Turizmi – janë gjërat, infrastruktura dhe zhvillimi. Këto janë përkufizime të Organizatës Botërore të Turizmit (OBT) dhe ato pasqyrojnë më së miri kuptimin dhe ndryshimin që ky aktivitet ekonomik (i katërti për nga rëndësia ekonomike) sjell në ekonominë botërore. Turizmi ka një rëndësi të madhe për ekonominë globale dhe veçanërisht për ekonomitë e vendeve në zhvillim. Kjo është arsyeja që këtij aktiviteti i jepet ndikim i madh dhe investohen shumë fonde në zhvillimin e turizmit. Kjo degë specifike e ekonomisë është shtytëse e zhvillimit të degëve të tjera të ekonomisë, veçanërisht të infrastrukturës¹. Një karakteristikë e rëndësishme e turizmit, në kushtet e një krize botërore, është potenciali i tij për të qenë katalizator për rimëkëmbjen ekonomike dhe rritjen e punësimit të popullsisë. Turizmit, në përgjithësi, i kushtohet një rëndësi e madhe, por edhe pritshmëritë e turistëve janë shumë të larta, si dhe dëshira e tyre për eksperiencë specifike. Në fakt, këtu mund të shihet roli i veçantë i ngjarjeve në turizmin modern. Ngjarjet janë pjesë përbërëse e turizmit, por edhe pjesë e pandashme e qytetërimit njerëzor. Pra, ngjarjet janë një fenomen global që po merr gjithnjë e më shumë rëndësi në të gjithë industrinë e ngjarjeve. Turizmi i ngjarjeve, është një nga llojet më të reja të turizmit, por edhe më premtues. Zgjerimi i saj filloi në dekadat e fundit të shekullit të njëzetë. Ngjarjet kanë ekzistuar gjithmonë si pjesë e produktit turistik. Ndonjëherë ato ishin të rëndësishme ose ndikuan në zgjedhjen e destinacionit, dhe ndonjëherë jo. Komercializimi i ngjarjeve kontribuon që pjesëmarrësit e turizmit të interesohen dhe studiojnë në mënyrë aktive këtë fushë. Qëllimi, në fund, janë përfitimet ekonomike dhe të tjera që do të kenë të gjithë pjesëmarrësit. Turizmi i eventeve dhe planifikimi dhe organizimi i duhur i eventeve mund të përmirësojnë jo vetëm përfitimet ekonomike për mjedisin, por edhe markimin e destinacionit². Deri tani në territoret e vendit tonë nuk janë shfrytëzuar sa duhet mundësitë për zhvillimin e turizmit eventual. Pavarësisht ekzistencës së potencialit për zhvillimin e këtij lloji të turizmit, ne ende nuk kemi një strategji të përshtatshme për të, dhe ngjarjet organizohen nga njëfarë inercia e traditës. Prandaj, në vend që të rriten nga viti në vit dhe të rrisin numrin e ngjarjeve, pjesëmarrësve dhe vizitorëve, ato ngadalë po zbresin. Vendi dhe rajoni ynë, edhe pse kanë një trashëgimi kulturore, traditë dhe histori, ende nuk e kanë shfrytëzuar ngjarjen si një mundësi për të markuar

¹ Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (Shkurt 2018). Prishtinë

² World Tourism Organization. (2004). Sustainable development of tourism. Conceptual definition. Retrieved 29/04, 2005, from <http://unaa.org.au/praxis.php/category/view/8>

destinacionin. Ngjarjet kanë ekzistuar që nga ekzistenca e qytetërimit njerëzor, megjithatë, studimi i tyre filloi kur u kuptua se ato mund të sjellin përfitime ekonomike dhe të tjera për komunitetin. Në vendet ku turizmi është më i zhvilluar, turizmi i ngjarjeve studiohet si temë e veçantë e përfshirë në lëndët dhe programet mësimore. Tek ne ende përmendet vetëm si pjesë e shtjelluar dhe e futur në ndonjë temë tjetër. Ky punim do të zhvillojë një qasje studimore ndaj temës së turizmit të ngjarjeve, duke i dhënë asaj vlerë dhe kuptim dhe dëshmi se ngjarja mund të kontribuojë në zhvillimin e turizmit. Lënda e studimit në këtë punim është turizmi i ngjarjeve dhe mundësia e zhvillimit të tij potencial në rajonin e Vallandovës. Shumë autorë theksojnë se edhe vendbanimet më të vogla organizojnë evente të reja apo të vjetra për të afirmuar identitetin e tyre dhe për të ndërtuar një markë. Zonat malore të Kosovës karakterizohet me një sipërfaqe dukshëm më të madhe në krahasim me rrafshnaltën dhe për shkak të veçorive të saj morfologjike ka qenë gjithmonë tërheqëse për kërkime të ndryshme shkencore dhe përpjekje të përshtatshme aplikative në terren. Të njohura për pyjet e pasura, depozitat e xeheve të metaleve dhe jometaleve, diversitetin e ndërtimit dhe gurët dekorativë, malet e Kosovës janë përgjithësisht të studiuara mirë nga pikëpamja gjeografike dhe gjeologjike. Një pjesë e meritave për këtë i takon edhe shkencëtarit të madh Jovan Cvijiq (1865-1927), i cili kohë më parë hodhi themelet për njohjen tektonike të relievit të Gadishullit Ballkanik, pra edhe të maleve të Kosovës.

KAPITULLI I

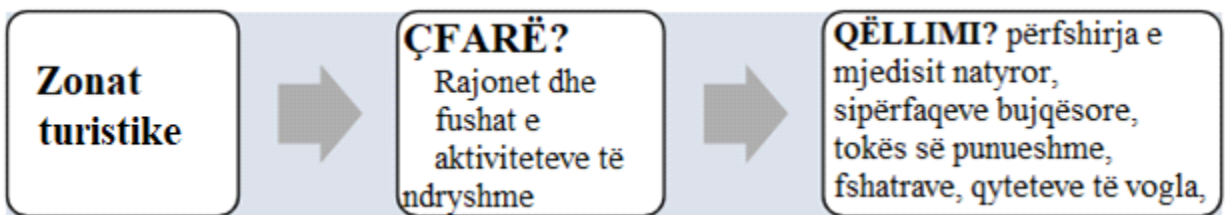
I.1. Zonat dhe zhvillimet e qëndrueshme të turizmit

Në përgjithësi, shoqëria e sotme përfshin rajone dhe zona me atraksione, aktivitete dhe peizazhe të ndryshme, si dhe përfshin mjedisin natyror, sipërfaqe të shumta bujqësore dhe toka të punueshme, fshatra, qytete të vogla, qendra rajonale dhe zona rurale të industrializuara. Në raport me shoqërinë moderne, zhvillimi i qëndrueshëm është jashtëzakonisht i rëndësishëm për turizmin, por edhe për të gjithë komunitetin³. Përkatësisht, zhvillimi i qëndrueshëm paraqet shqetësim për mjedisin, ekonominë dhe shoqërinë, në mënyrë që të arrihet një avantazh konkurrues⁴.

I.2 Përkufizimi i turizmit

Në ditët e sotme, hapësira turistike, pas dekadash pamjeje urbane dhe qendrore të botës, po bëhet sërish një temë e rëndësishme e diskutimeve dhe konceptualizimeve teorike. Gjegjësisht, mund të thuhet se kjo është pasojë e “(r)evolucionit të mendimit shoqëror nga njëra anë dhe zhvillimit të përgjithshëm shoqëror nga ana tjetër”, para së gjithash falë vendeve të zhvilluara ekonomikisht të botës. Prandaj, zonat turistike po bëhen një alternativë gjithnjë e më e rëndësishme për të jetuar dhe punuar në krahasim me qytetet e zhvilluara. Për më tepër, "industrializimi dhe modernizimi i tij i nxitur në gjysmën e dytë të shekullit të 20-të ndryshoi imazhin e fshatit turistik, në lidhje me "aktivitetet dhe strukturat dominuese profesionale të fshatarëve dhe në raport me cilësitë e reja të marrëdhënieve shoqërore”. Në vazhdim të tekstit, figura 1 tregon përkufizimin e zonës turistike.

Figura 1. Përkufizimi i zonës turistike.

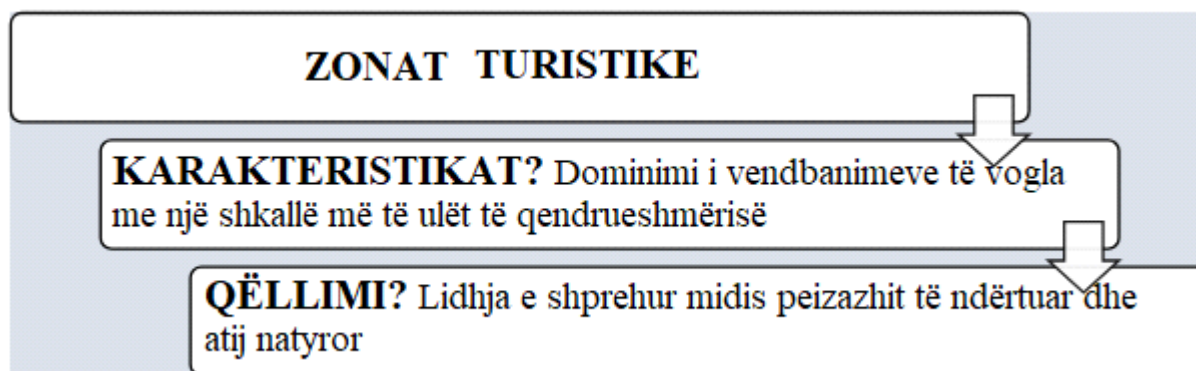
Siç tregohet në figurën e mëparshme, mund të thuhet se "zona turistike përfshin rajone dhe zona me aktivitete dhe peizazhe të ndryshme dhe përfshin mjedisin natyror, zonat bujqësore dhe zonat e kultivuara, fshatrat, qytetet e vogla, qendrat rajonale dhe zonat rurale të industrializuara". Në ditët e sotme, në shumicën e situatave, zonat turistike quhen zona jurbane. Shpjegimi i

³ Koja V & Gorica K., "Bazat e turizmit" Tiranë 2004

⁴ Klodiana Gorica "Menaxhimi i turizmit të qëndrueshëm" 2015

lartpërmendur të çon në përfundimin se vendbanimet e sotme urbane përfaqësojnë zona urbane, ndërsa komunat i referohen zonave turistike. Domethënë, zonat turistike konsiderohen si "ato në të cilat, në të tashmen ose të kaluarën e afërt, mbizotëron një metodë e gjerë e shfrytëzimit të tokës, veçanërisht përmes bujqësisë dhe pylltarisë". Gjithashtu, zonat turistike janë ato të dominuara nga vendbanime të vogla të një shkalle më të ulët qendrore me një lidhje të fortë midis peizazhit të ndërtuar dhe atij natyror. Në vazhdim të tekstit, në figurën 2 janë paraqitur karakteristikat bazë të zonës turistike⁵.

Figura 2. Karakteristika themelore e zonës turistike.

Nga pjesa e sipërpërmendur e tekstit, është evidente se gjatë përcaktimit të një zone turistike merren parasysh kriteret si përdorimi i tokës, madhësia e vendbanimit, pajisjet funksionale dhe vendndodhja në një zonë të caktuar më të madhe. Gjithashtu, gjatë përcaktimit të tij u theksua lidhja me mjedisin natyror, por edhe me stilin specifik të jetesës së banorëve sot të zonave të caktuara turistike.

1.3 Fillimet e turizmit në zonat turistike

Në përgjithësi, mund të thuhet se turizmi përfaqëson një aktivitet ekonomik i cili u shfaq në formë të organizuar gjatë shekullit të 19-të, megjithëse udhëtimet dhe njohja me vende të reja, të nxitura nga kurioziteti njerëzor, kanë filluar shumë kohë më parë. Nga ana tjetër, "zhvillimi i turizmit në zonat turistike, veçanërisht i rekreacionit, mori vrull pas Luftës së Dytë Botërore". Megjithatë, në formën në të cilën kuptohet sot, turizmi në zonat rurale është zhvilluar në vendet e Evropës dhe në Shtetet e Bashkuara të Amerikës (SHBA) që nga mesi i viteve '60 të shekullit të kaluar. Përkatësisht, për sa i përket periudhës kohore të përmendur më parë, duhet theksuar se në atë kohë

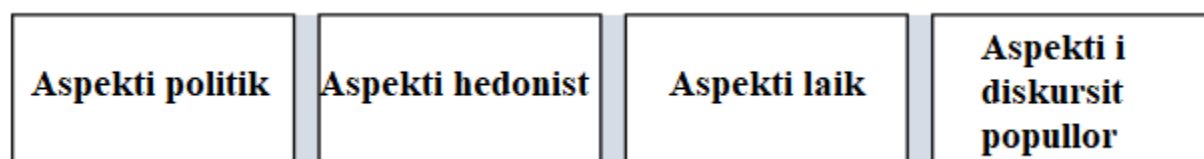
⁵ Instituti Për Hulumtime Zhvillimore-Riinvest, (2004), "Zhvillimi rural në Kosovë", <http://www.mbpzhr-ks.net/>

nuk është menduar shumë për “ndërgjegjësimin e zhvilluar mjedisor, përpjekjen për forma aktive dhe të larmishme të turizmit – faktorë që përveç atyre ekonomikë, sot formojnë tendencat botërore të turizmit, dhe janë të lidhura drejtpërdrejt me zonat rurale”. Deri në mesin e viteve 1960, rekreacioni dhe turizmi në zonat rurale nuk u nënshtroheshin ligjeve të caktuara të tregut të lirë dhe disa parimeve të ofertës dhe kërkesës. Rrjedhimisht, mund të thuhet se interesi i përgjithshëm u përqendrua në resortet dhe qytetet turistike bregdetare dhe malore, të ashtuquajturat. “vendet” e përqendrimit të turizmit. Megjithatë, përdorimi i përgjithshëm i tokës në zonat turistike rrallëherë u formësua jashtë kuadrit të bujqësisë, pylltarisë dhe menaxhimit të ujit. Prandaj, që në fillim ka pasur një tendencë për ndarjen e rekreacionit dhe turizmit përmes të ashtuquajturve "dimensioni i kohës". Po kështu gjatë historisë është theksuar dallimi mes turizmit dhe rekreacionit në zonat turistike, por pak a shumë të urbanizuara pranë qyteteve më të mëdha. Për më tepër, koha e lirë gjatë fundjavave dhe festave kombëtare më së shpeshti kalonte në zonat turistike dhe pushimet vjetore në qendrat turistike bregdetare ose malore. Me kalimin e kohës, pra me një impuls të ri domethënës që nënkupton burimet financiare, turizmi në zonat rurale ka marrë një rëndësi më të madhe ekonomike, kryesisht për shkak se koha e shpenzuar në zonat turistike për qëllime rekreacioni ose pushimi po rritet. Gjithashtu, duhet theksuar se studime të shumta kanë treguar një tendencë më të madhe të njerëzve më të arsimuar për të kaluar pushimet në zonat turistike.

I.4 Ndarja e zonave turistike

Sot, zhvillimi ekonomik i zonave turistike bazohet kryesisht në bujqësi dhe pylltari, me respekt të konsiderueshëm për mjedisin dhe ruajtjen e zakoneve dhe traditave të fshatit. Përveç sa më sipër, është karakteristikë e zonave turistike se ka shumë peizazhe të ndryshme si male, lugina, lumenj, liqene dhe bukuri të tjera natyrore, të cilat mund të kontribuojnë përfundimisht në zhvillimin e tyre ekonomik me shfrytëzimin e duhur të burimeve. Përkatësisht, sa i përket ndarjes së zonave turistike, është e nevojshme të theksohet se si mund të ndahen ato në varësi të aspektit të vëzhgimit. Në vazhdim të tekstit, në figurën 3 është paraqitur ndarja e zonave turistike në varësi të aspektit të vëzhgimit.

Figura 3. Ndarja e zonave turistike në varësi të aspektit të vëzhgimit.

Në përputhje me prezantimin e mëparshëm, mund të thuhet se aspekti politik përfshin

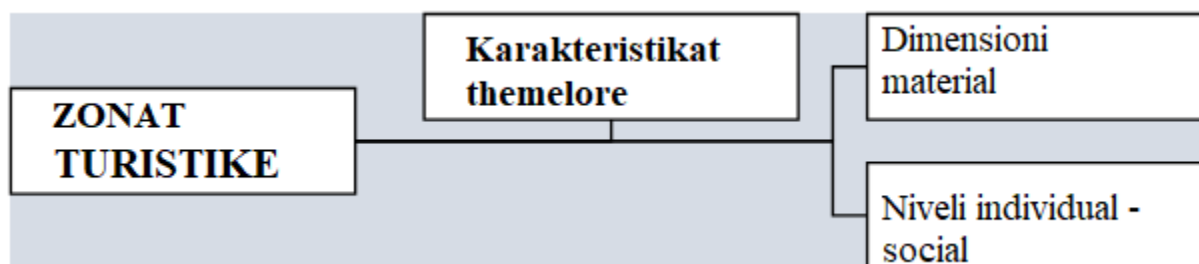
"interpretimin e hapësirës turistike si agrare, me qëllim të ndarjes së sa më shumë fondeve për bujqësinë". Prandaj, zona turistike interpretohet si e ashtuquajtura një " tampon zona" që siguron një mjedis rigjenerues të nevojshëm për ekuilibrin ekologjik. Për më tepër, aspekti hedonist nënkupton një idil turistike dhe vende ideale për pushim dhe rekreacion. Nga ana tjetër, aspekti laik përmban përvojën e zonës turistike të paraqitur nga njerëzit e zakonshëm, d.m.th., "jo ekspertë", kryesisht bazuar në përvojat e tyre jetësore. Në fund të fundit, diskutet popullore të fshatit përmbajnë dhe përfshijnë nocione të zonave turistike që prodhohen dhe transmetohen përmes kulturës dhe medias.

Përfundimisht, përkatësia në një zonë turistike mund të përkufizohet dhe paraqitet si "i përket një fshati, komuniteti fshati dhe zonë turistike". Në ditët e sotme, është e evidente se fshatariteti karakterizohet nga ndryshueshmëria në kohë dhe hapësirë, e cila në masë të madhe varet nga kushtet në të cilat është formuar dhe përcaktuar, por përmbajtja e tij themelore, përkatësisht përbërësit e fshataritetit, janë më pak të ndryshme ndaj ndryshimeve të caktuara.

I.5.Karakteristikat e zonave turistike

Duke parë nëpër histori, moszhvillimi i zonave turistike në Republikën e Kosovës mund të përkufizohet si "pasojë e tendencave negative afatgjata dhe e luftës". Në vazhdim të tekstit, në figurën 4 janë paraqitur karakteristikat themelore të zonave turistike.

Figura 4. Karakteristikat themelore të zonave turistike.

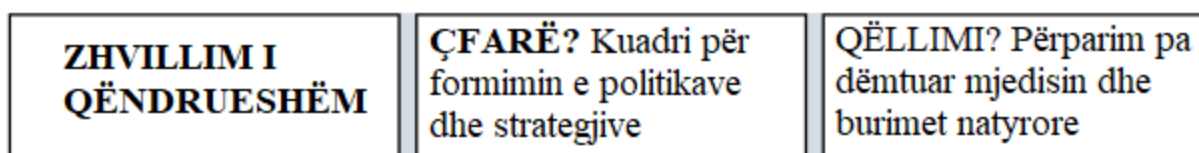
Dimensio
ni material përfaqëson supozimin bazë që "mban" bashkësinë turistike. Gjegjësisht, mund të thuhet se në radhë të parë bëhet fjalë për tokë, gjegjësisht tokë bujqësore në të cilën vazhdojnë bujqësia dhe aktivitetet tjera ekonomike, e cila në fund të fundit reflektohet në të gjithë peizazhin turistik. Në ndryshim nga niveli material, niveli individual-shoqëror përbëhet nga individë dhe vazhdon përmes "familjes dhe të afërmeve deri në bashkësinë e fshatit (lokal), pra në fshat". Po kështu, niveli i lartpërmendur përfshin një rrjet marrëdhëniesh në distancë. Midis elementeve individuale të nivelit të parë dhe të dytë të fshataritetit ekziston një seri e gjatë marrëdhëniesh në të cilat krijohet dhe manifestohet fshatariteti. Në ditët e sotme është e evidente se

zonat turistike karakterizohen nga bukuri të shumta natyrore dhe një mënyrë jetese specifike, në përputhje me të cilën po zhvillohet i gjithë koncepti i turizmit.

I.6.Zhvillimi i qëndrueshëm i turizmit

Në përgjithësi, zhvillimi i qëndrueshëm përfaqëson "një kornizë për formimin e politikave dhe strategjive për progres të vazhdueshëm ekonomik dhe social, pa dëmtuar mjedisin dhe burimet natyrore thelbësore për aktivitetet njerëzore në të ardhmen". Zhvillimi i qëndrueshëm "mbështetet" në idenë se koncepti i zhvillimit nuk duhet të rrezikojë të ardhmen e brezave të ardhshëm duke konsumuar burime të parinovueshme dhe nga shkatërrimi dhe ndotja afatgjatë e mjedisit. Në vazhdim të tekstit, në figurën 5 është paraqitur përkufizimi i zhvillimit të qëndrueshëm.

Figura 5. Përkufizimi i zhvillimit të qëndrueshëm.

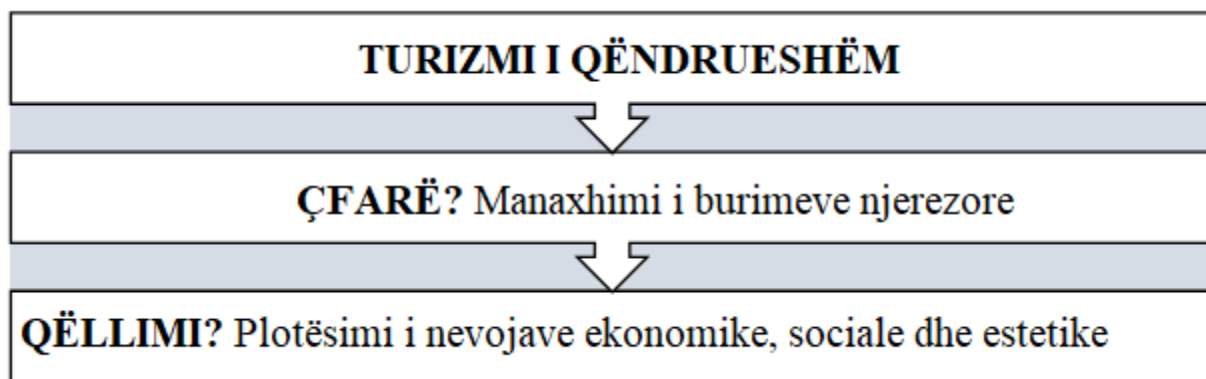
Me fjalë të tjera, zhvillimi i qëndrueshëm mund të përkufizohet edhe si një metodë prodhimi që merr parasysh burimet natyrore të ekosistemit brenda të cilit zhvillohen procese të caktuara. Gjegjësisht, mund të thuhet se qëllimi i zhvillimit të qëndrueshëm është i trefishtë - "ai përpiqet për efikasitet ekonomik, përgjegjësi sociale dhe mbrojtje të mjedisit". Artikujt e listuar gjithashtu mund të interpretohen si të ashtuquajturat "shtyllat" e zhvillimit të qëndrueshëm që janë në ndërveprim të ndërsjellë dhe nuk mund të qëndrojnë të vetme pa ndikuar njëra-tjetrën. Prandaj, qëllimi themelor është "sigurimi i përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar". Gjegjësisht, mënyra e lartpërmendur e të menduarit duhet të zbatohet në të gjitha sferat e tjera të jetës së përditshme, përmes krijimit të planeve të caktuara në lidhje me efektet në mjedis, burimet dhe ndikimin mbi të tjerët, si dhe aftësinë e tyre për të kënaqur të gjitha nevojat. Kufizimi i burimeve natyrore dhe ndikimet negative në mjedis kërkojnë përmirësimin e "ekzistimit dhe gjetjes së modeleve të reja për përdorimin e tyre të qëndrueshëm".

I.7.Përkufizimi i zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit

Pas Luftës së Dytë Botërore, turizmi u bë një nga degët më të rëndësishme dhe themelore ekonomike në botë. Në periudhën e sipërpërmendur, turizmi ka një zhvillim të konsiderueshëm dhe mund të thuhet se për këtë arsye ai bëhet një fenomen masiv që, si të gjitha aktivitetet e tjera njerëzore, ndikon në mjedis. Në fillim, turizmi shihej si një degë jashtëzakonisht ekologjike e ekonomisë botërore, megjithatë, me shfaqjen e masivitetit, gjithnjë e më shumë pranohet se turizmi

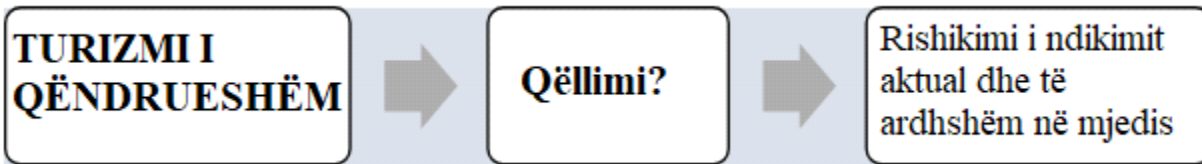
ka disa pasoja negative për mjedisin. Gjegjësisht, ideja bazë është që turizmi të pushojë së qeni gjenerues i ndotjes së mjedisit në destinacione të shumta turistike në mbarë botën dhe në këtë mënyrë të mos shkatërrohet oferta turistike e destinacioneve që do t'i gëzojnë gjeneratat e reja në të ardhmen. Në ditët e sotme, turizmi dhe zhvillimi i qëndrueshëm janë të ndërlidhur dhe të ndërvlarur, sepse për turizmin qëndrueshmëria e burimeve është një faktor themelor zhvillimi. Përkatësisht, Organizata Botërore e Turizmit (UNWTO) e përkufizon turizmin e qëndrueshëm si "menaxhimi i burimeve duke realizuar nevojat ekonomike, sociale dhe estetike, në mënyrë që integriteti kulturor, proceset bazë ekologjike, diversiteti biologjik dhe sistemet mbi të cilat bazohet jeta të respektohen, duke krijuar mirë. -qënie dhe mirëqenie për të gjithë shoqërinë, duke marrë parasysh nevojat e turistëve dhe mikpritësve të tyre". Në vazhdim të tekstit, në figurën 6 është paraqitur përkufizimi i turizmit të qëndrueshëm.

Figura 6. Përkufizimi i turizmit të qëndrueshëm.

Në kohën e sotme moderne dhe bashkëkohore, gjithnjë e më shumë vende të botës janë të angazhuara në turizëm, i cili në fund të fundit ka një ndikim shumë të madh në burimet natyrore, mjedisin dhe shfrytëzimin e kapaciteteve natyrore. Prandaj, mund të thuhet se turizmi i qëndrueshëm plotëson nevojat e turistëve dhe banorëve vendas, duke ruajtur në të njëjtën kohë burimet për zhvillimin e ardhshëm. Po kështu, duhet theksuar se "turizmi i qëndrueshëm merr parasysh ndikimin aktual dhe të ardhshëm në mjedis, ekonomi dhe shoqëri, duke marrë parasysh vizitorët, industrinë, mjedisin dhe komunitetet lokale". Në vazhdim të tekstit, në figurën 7 është paraqitur qëllimi i turizmit të qëndrueshëm.

Figura 7. Qëllimi i turizmit të qëndrueshëm.

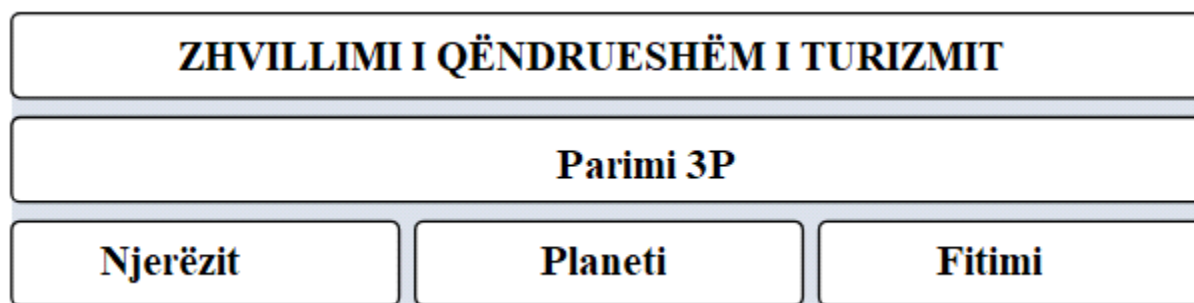

Një term i rëndësishëm në lidhje me zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit nënkupton edhe kufizimin e mjedisit, domethënë "kufirin e aftësisë së mjedisit natyror për të përmbushur nevojat aktuale dhe të ardhshme". Prandaj, është e qartë se si mund të dallohen burimet e rinovueshme dhe jo të rinovueshme. Burimet natyrore të rinovueshme përfshijnë ato burime që rigjenerohen, d.m.th. burimet që rinovohen natyrshëm pas përdorimit (pyjet, toka, uji dhe bimët), ndërsa burimet jo të rinovueshme përfshijnë qymyrin, naftën, gazin dhe xeherorin, d.m.th. burimet që nuk mund të rinovohen pasi ato përdoren dhe konsumohen plotësisht. Prandaj, për të mos konsumuar burimet natyrore, duhet pasur kujdes se si dhe në çfarë mase do të përdoren ato për të qenë të qëndrueshme.

I.8.Parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit

Duke parë nga aspekti i zhvillimit të qëndrueshëm, mund të thuhet se është i pranueshëm "shijimi i turizmit dhe arritja e përfitimeve ekonomike nga turizmi", por nga ana tjetër, është e nevojshme të sigurohet mundësia për brezat e ardhshëm. Nëse rrezikohen burime të caktuara natyrore në destinacionet turistike, është evidente se në këtë mënyrë destinacionet turistike humbasin elemente që përfaqësojnë bazën themelore të atraktivitetit të tyre. Në vazhdim të tekstit, në figurën 8 janë paraqitur parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit.

Figura 8. Parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit.

Në përputhje me imazhin e përmendur më parë, mund të thuhet se njerëzit përfaqësojnë "interesat socio-kulturore të popullsisë vendase në ruajtjen e kulturës dhe përfshirjen e komunitetit lokal në zhvillimin e turizmit në destinacionin e tyre". që nënkupton kushtet e punës, mbrojtjen e grupeve vulnerabël në shoqëri, të drejtat e njeriut, heqjen e diskriminimit, punën e fëmijëve dhe abuzimin seksual. Nga ana tjetër, planeti i referohet mbrojtjes së mjedisit natyror, në radhë të parë duke marrë masa të ndryshme për të minimizuar përfundimisht pasojat negative në mjedis. Dhe në fund të fundit, fitimi përfshin interesat ekonomike dhe përfshin biznesin me përgjegjësi shoqërore që kontribuon në mirëqenien e popullatës. Turizmi që dëshiron të jetë i qëndrueshëm dhe i suksesshëm në ditët e sotme "duhet të respektojë parimet bazë të zhvillimit të qëndrueshëm dhe turizmit të përgjegjshëm në planifikimin dhe zhvillimin e tij, ku shumë shpesh mund të ketë një konflikt midis perspektivës ekonomike dhe sociale të zhvillimit të turizmit dhe zhvillimit të turizmit nga një perspektivë mjedisore". Gjithashtu, turizmi i qëndrueshëm kërkon menaxhimin e burimeve, në mënyrë të tillë që të plotësojë nevojat ekonomike, sociale dhe mbrojtëse, si dhe të ruajë diversitetin kulturor, ekologjik dhe biologjik.

KAPITULLI II

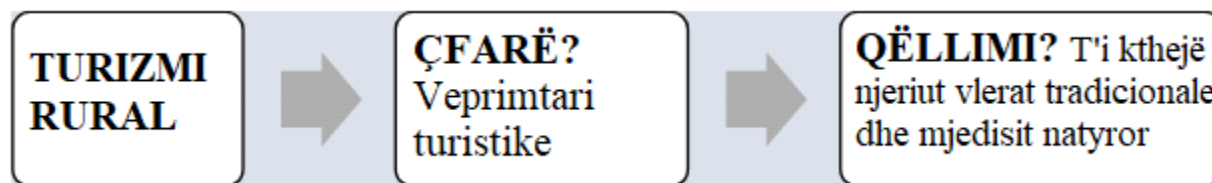
II.1. TURIZMI RURAL

Në tregun e sotëm turistik, ka një "kërkesë të fortë për turizëm rural në të gjitha format e tij të shumta". Megjithatë, mund të thuhet se zonat rurale në të gjithë vendin dhe në botë janë ende të pashfrytëzuara, dhe kjo nga pikëpamja turistike. Për sa i përket territorit të Republikës së Kosovës, duhet theksuar se vendi mund të bëhet një nga përcaktuesit themelorë në zhvillimin e zonave të marginalizuara. Prandaj, zhvillimi i të gjithë ofertës turistike, "tërheqëse për investitorët dhe duke shfrytëzuar potencialin unik vendas, ka një ndikim të rëndësishëm në rritjen e produktit të brendshëm bruto (GDP) dhe punësimit".

II.2. Përkufizimi i turizmit rural

Turizmi rural shfaqet si një nga format e shumta të llojeve specifike të turizmit. Prandaj, është e nevojshme të theksohet se ndryshimet globale në zhvillimin e ekonomisë janë në kërkim të mënyrave të reja të stimulimit të zhvillimit ekonomik, dhe një nga mënyrat e zhvillimit të zonave rurale është turizmi rural, i cili po prek gjithnjë e më shumë zonat rurale dhe po kontribuon në përgjithësinë e tyre. zhvillimin. Turizmi rural mund të thuhet se përfaqëson një aktivitet turistik relativisht të ri që synon t'i kthejë njerëzit në vlerat tradicionale dhe mjedisin natyror. Në vazhdim të tekstit, në figurën 9 është paraqitur përkufizimi i turizmit rural.

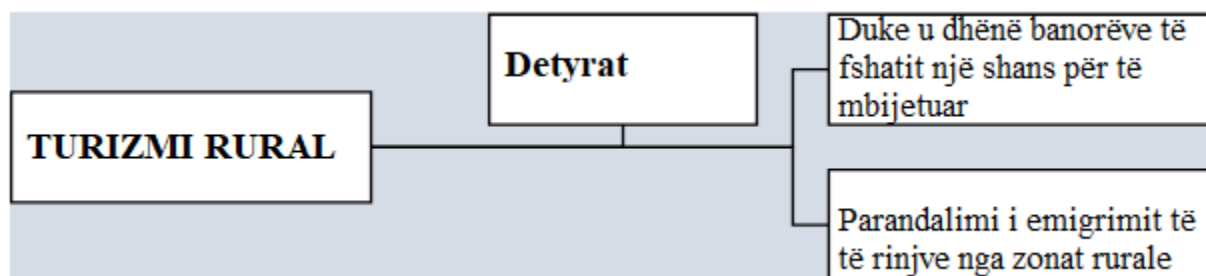
Figura 9. Përkufizimi i turizmit rural.

Në të njëjtën kohë, është e rëndësishme të theksohet se turizmi rural nuk ka lindur si nevojë për kapacitete të reja turistike, por si nevojë për ruajtje dhe rigjallërim, d.m.th si nevojë për të ringjallur dhe për t'i dhënë vlerë të re të shtuar trashëgimisë së trashëguar dhe promovimi autentik i njohurive dhe aftësive tradicionale nëpërmjet organizimit të ofertave turistike tërheqëse dhe origjinale". Gjegjësisht, si një nga detyrat themelore të turizmit rural, theksohet dhënia e mundësive për të mbijetuar banorëve të fshatit, si dhe parandalimi i emigrimit të të rinjve nga zonat rurale. Në

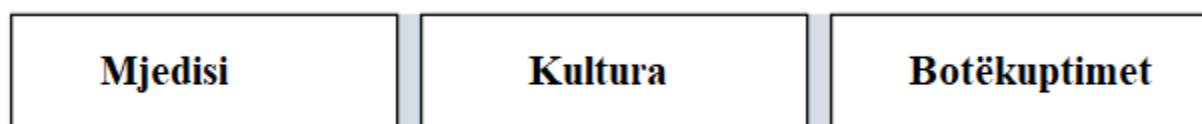
vazhdim të tekstit, në figurën 10 është paraqitur detyra e turizmit rural.

Figura 10. Detyra e turizmit rural.

Megjithatë, me synimin e zhvillimit të turizmit rural, është gjithashtu e nevojshme të krijohen mundësi të caktuara për të ardhura shtesë dhe shitje të produkteve për vizitorët në zonat rurale. Në këtë mënyrë shumë vizitorë do të marrin një shërbim dhe përvojë origjinale nëpërmjet shërbimeve turistike, pra do të kenë mundësinë të shpëtojnë nga mjedisi stresues urban duke konsumuar shërbime turistike dhe duke qëndruar në zonat rurale. E gjithë oferta e turizmit rural duhet të bazohet në ambientin, kulturën dhe pamjen që janë afër mjedisit natyror, duke përdorur trashëgiminë dhe traditën si bazë për krijimin e ofertës turistike. Në vazhdim të tekstit, në figurën 11 janë paraqitur karakteristikat e ofertës së turizmit rural⁶.

Figura 11. Karakteristikat e ofertës së turizmit rural.

Për më tepër, për menaxhimin e suksesshëm të turizmit në një zonë rurale, është e nevojshme të shikohet menaxhimi si një proces afatgjatë që synon të sigurojë konkurrencën e destinacionit, standardin e lartë të jetesës së popullsisë dhe ruajtjen e kulturës dhe identiteti natyror i vetë destinacionit. Rrjedhimisht, është e nevojshme të mbahet parasysh qëllimi themelor i menaxhimit të një destinacioni turistik, i cili mundëson si më poshtë "krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për zhvillimin e turizmit në destinacion, tërheqjen e vizitorëve në destinacion nëpërmjet marketingut dhe ngritjen e cilësisë së përvojës. në destinacion nëpërmjet një sërë aktiviteteve

⁶ Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, (2009), "Strategjia Për zhvillimin e Pylltarisë", Faqe12,Eqasshme

operacionale”. Nga ana tjetër, burimet më të rëndësishme të përdorura për të krijuar një produkt turistik përfshijnë:

- bujqësia dhe burimet bujqësore,
- klima dhe aktivitetet natyrore,
- zakonet lokale dhe komuniteti lokal,
- kultura dhe elementet kulturore, i
- atraksione dhe lehtësira të tjera turistike.

Së fundi, mund të thuhet se zonat e sotme rurale janë interesante për shumë turistë, si për pushim e relaksim, por edhe për mundësi argëtimi dhe argëtimi. Në vazhdim të tekstit, në figurën 12 janë paraqitur motivet më të rëndësishme të zonës rurale.

Figura 12. Motivet më të rëndësishme të zonës rurale.

FIZIKE (relaksues)
KULTURORE (zbulimi i hapësirave të reja)
NDËRPERSONALE (socializimi dhe prezantimi)
PRESTIGJE (vetëndërgjegjësimi dhe vetëaktualizimi)

Për sa i përket zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit rural, mund të thuhet se ai është “një proces që mundëson rritjen dhe zhvillimin e tij pa dëmtuar dhe varfëruar faktorët mbi të cilët ai bazohet, përkatësisht, para së gjithash, klima e shëndetshme, ajri i pandotur, toka dhe uji, mungesa e zhurmës, mungesa e rreziqeve të mundshme nga fatkeqësitë natyrore, natyra e ruajtur, trashëgimia e ruajtur arkitekturore, veçoritë e ruajtura socio-kulturore, peizazhi piktoresk dhe mundësia e lëvizjes së lirë të turistëve”. Gjithashtu, zhvillimi i përgjithshëm rural nënkupton një qasje integrale dhe shumësektoriale dhe zhvillim të qëndrueshëm të zonave rurale.

LL.3.Zhvillimi historik i turizmit rural

Siç u tha edhe në pjesën e mëparshme të punimit përfundimtar, zhvillimi i rëndësishëm i turizmit në zonat rurale ndodhi pas Luftës së Dytë Botërore, por në formën në të cilën kuptohet sot, turizmi rural ka qenë duke u zhvilluar në vendet e Evropës dhe në Shtetet e Bashkuara të Amerikës që nga mesi i viteve '60. Po kështu, mund të thuhet se themelet e zhvillimit të saj ishin të lidhura me “rritje

të kohës së lirë dhe rritje të shkallës së motorizimit individual”. Për më tepër, deri në vitet 60 të shekullit të kaluar, rekreacioni dhe turizmi në zonat rurale nuk u nënshtroheshin ligjeve të tregut të lirë, parimeve të ofertës dhe kërkesës, pra nuk kishin asnjë ndikim nga autoritetet shtetërore⁷. Ndaj, duhet theksuar se interesi u përqendrua vetëm në vendbanimet dhe qytetet turistike bregdetare dhe malore, pra në vendet e përqendrimit të turizmit. Duke parë historikun, përdorimi i tokës në zonat rurale rrallëherë është formuar jashtë kuadrit të "bujqësisë, pylltarisë dhe menaxhimit të ujit"⁸. Domethënë, pas fazës fillestare të zhvillimit të turizmit në zonat rurale, në të cilën faktorët dominues të zhvillimit ishin të lidhur me vetëiniciativën e popullsisë, procesi i shfrytëzimit të planifikuar të turizmit rural në funksion të rivitalizimit dhe transformimit të zonave rurale gjithashtu. fillon.

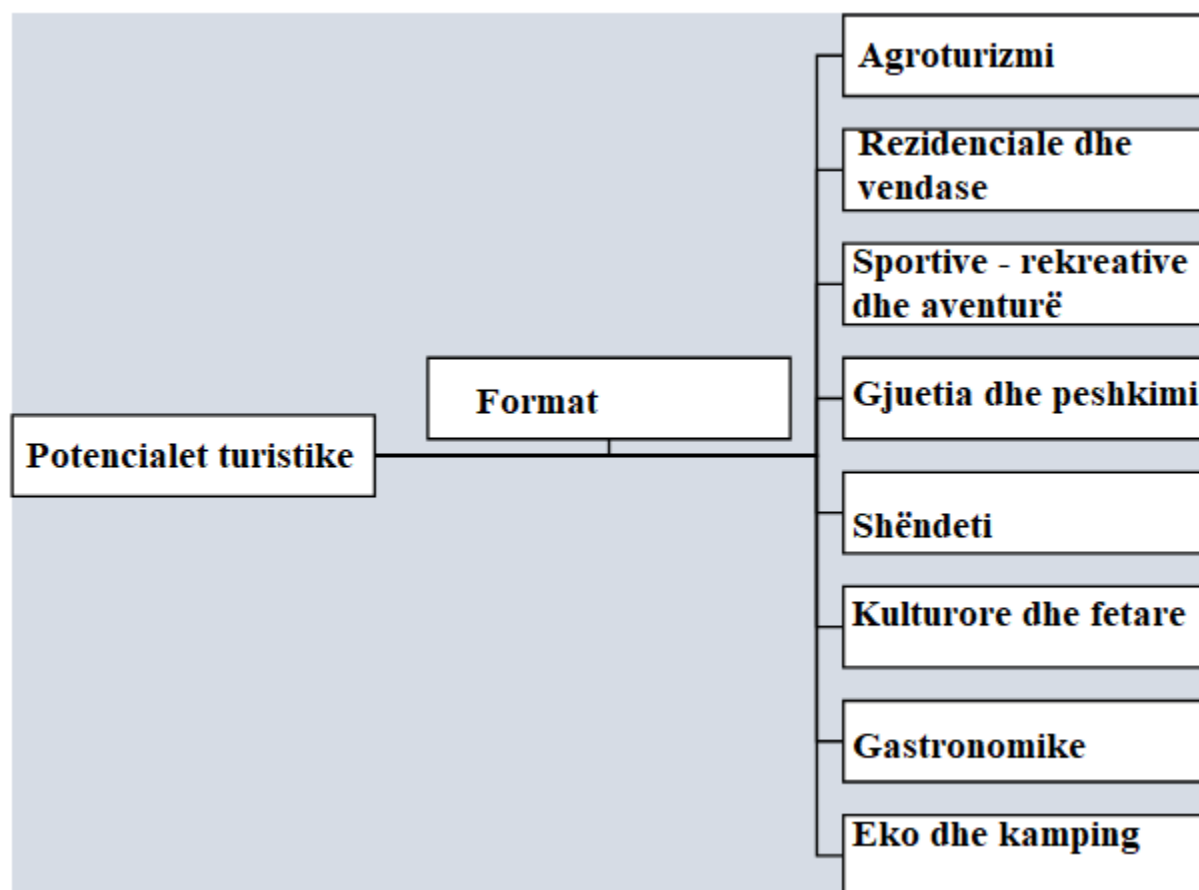
II.4. Format e turizmit rural

Në ditët e sotme, turizmi rural përfshin forma të ndryshme dhe komplekse turizmi që ndodhen jashtë qendrave urbane dhe bregdetare, pra që zhvillohen në natyrë dhe fshatra. Duhet theksuar se agroturizmi shquhet si forma kryesore rurale, e ndjekur nga format e tjera të turizmit - rezidencial dhe vendas, sportiv - rekreativ dhe aventuror, gjueti dhe peshkim, shëndetsor, kulturor dhe fetar, gastronomik dhe verë, si dhe turizmi eko dhe kampingu. Në vazhdim të tekstit, në figurën 13 janë paraqitur format e turizmit rural.

⁷ LAY, V. (2007) Sustainable development and management. Social research, 16 (6), str. 1031 – 1053.

⁸ Komisioni i Pavarur Për Miniera Dhe Minerale, (2005), "Kushtet Klimatike", Faqe 10 <http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/al/kosovo/climate>

Figura 13. Format e turizmit rural.

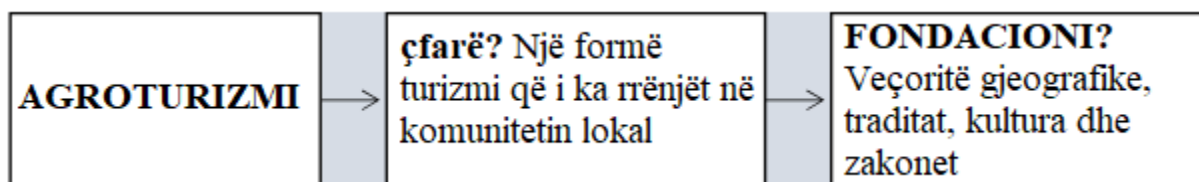

Në nënkapitujt e mëposhtëm të punimit përfundimtar do të prezantohen dhe përcaktohen format e përmendura më parë të turizmit rural.

II.4.1. Agroturizmi

Agroturizmi përfaqëson formën themelore dhe më të rëndësishme të turizmit rural, veçanërisht në territorin e Republikës së Kosovë. Në ditët e sotme, parakushtet bazë për formimin e agroturizmit përfshijnë burimet natyrore dhe kulturore, gjegjësisht burimet pa të cilat agroturizmi nuk do të mund të zhvillohej në mënyrë adekuate. Nga ana tjetër, mund të thuhet se agroturizmi është i njohur për veçantinë e peizazheve natyrore dhe fshatrave tradicionale. Sipas përcaktuesve teorikë të lartpërmendur, mund të thuhet se agroturizmi përfaqëson "një formë turizmi që i ka rrënjët në komunitetin lokal dhe bazohet në veçoritë gjeografike, traditat, kulturën dhe zakonet e tij". Në vazhdim të tekstit, në figurën 14 është paraqitur përkufizimi i agroturizmit.

Figura 14. Përkufizimi i agroturizmit.

Dallimi i termave turizëm rural dhe agroturizëm reflektohet në kriteret sipas të cilave ai përkufizohet, pra turizmi rural përfshin aktivitetin turistik në zonat rurale, ndërsa nga ana tjetër, agroturizmi paraqet lidhjen e aktiviteteve bujqësore dhe turistike.

Foto nr. 1 Paraqet Agroturizmin

Oferta bazë e agroturizmit përfshin gatime dhe pije tradicionale autoktone, degustim të vajit të ullirit, verërave nga prodhimi vendas, si dhe atyre u bashkohen edhe shërbime plotësuese si p.sh., akomodimi, përfshirja e turistëve në traditat dhe zakonet e mjedisit., mundësinë e njohjes së prodhimit bujqësor dhe pjesëmarrjes në aktivitete, lojëra apo punë të ndryshme. Domethënë, çdo

aktivitet në një fermë familjare mund të pasurohet me disa "elemente tërheqëse të mjedisit dhe krijimtarisë së nikoqirëve dhe mysafirëve, sepse në një mjedis të tillë turisti paguan shërbimin e akomodimit", por edhe të gjitha shërbimet e tjera. që lindin nga një mjedis miqësor dhe familjar.

II.4.2. Turizëm rezidencial dhe vendas

Turizmi rezidencial mund të përkufizohet dhe paraqitet si një qëndrim i përkohshëm në objektet veta (strehim dytësor), si një vilë në një zonë rurale, një vilë vendase dhe një vendbanim. Prandaj, mund të thuhet se turistët më së shpeshti qëndrojnë në objektet e përmendura më parë gjatë fundjavave, festave dhe pushimeve, ndërsa gjatë pjesës tjetër të vitit objektet janë plotësisht të pashfrytëzuara. Është e nevojshme të theksohet se motivi i mbërritjes nënkupton pushim dhe relaksim jashtë vendbanimit. Megjithatë, në ditët e sotme, forma rezidenciale e turizmit tërheq në masë të madhe popullsinë urbane që dëshiron të largohet nga përditshmëria, pra popullsinë që kërkon paqe⁹. Në raport me rezidencialin, turizmi vendas përfaqëson "një formë turizmi që lind nga nevoja e njerëzve për t'u kthyer në atdheun e tyre, domethënë nga nevoja që njerëzit të kthehen në vendin ku kanë jetuar dikur". Turizmi i atdheut përfshin një lidhje personale, emocionale dhe intime, të krijuar midis një individi dhe atdheut të tij, domethënë një vendndodhje, zonë, rajon ose vend të caktuar.

II.4.3. Turizëm sportiv - rekreativ dhe aventurë

Turizmi sportiv-rekreativ përfshin "një gamë të gjerë aktiviteteve sportive dhe rekreative që zhvillohen në natyrë, d.m.th. në hapësirë të hapur ose në objekte sportive specifike". Gjithashtu, turizmi sportiv përfshin një shtrirje të caktuar në të cilën mund të zhvillohen aktivitete të caktuara sportive, dhe lokacioni duhet të jetë i pajisur me kënde të ndryshme lojërash, pista, salla, qendra, parqe dhe objekte të tjera të nevojshme për një ofertë sportive cilësore. Në ndryshim nga sporti, turizmi i aventurës hyn në formën sportive-rekreative të turizmit dhe kërkon gatishmërinë e turistëve në kuptimin fizik dhe psikologjik. Domethënë, turizmi i aventurës përfshin sporte të shumta ekstreme si alpinizëm, ski akrobatik, çiklizëm malor etj. bungee jumping, hedhje me parashutë, hang gliding, caving, zhytje dhe vozitje. Në ofertë janë përfshirë edhe parqet adrenalike, ndërsa lokacionet ku zhvillohen aktivitetet e përmendura ndodhen në natyrë¹⁰.

II.4.4. Turizmi i gjuetisë dhe peshkimit

Turizmi i gjuetisë përfshin një komponent të rëndësishëm të "turizmit kontinental dhe inkurajon

⁹ Vjollca Bakiu, Reneta. Dema, Vita Koja, "Turizmi" 1997

¹⁰ Fetah Reçica, Bedri Millaku "Hyrje në turizëm" 2014

zhvillimin e destinacioneve në brendësi të vendit, duke zgjatur kështu sezonin turistik nga muajt e verës në mallra të tjera vjetore”. Forma e vëzhguar e turizmit në Republikën e Kosovës tërheq shumë turistë të huaj, veçanërisht gjuetarë nga Italia, Austria, Gjermania, Britania e Madhe dhe Zvicra. Lidhja e mirë gjeo-trafiku e Republikës së Kosovës dhe afërsia e tregjeve të emetimeve janë të një rëndësie të madhe, ndërsa natyra, gastronomia dhe trashëgimia e pasur kulturore përfaqësojnë vetëm një pjesë të asaj që mund të shijojnë gjuetarët nga e gjithë bota. Turizmi i gjuetisë mund të zhvillohet në zonat kontinentale, në bregdet dhe në ishuj. Efektet ekonomike të turizmit të gjuetisë rrjedhin nga fakti se "turizmi i gjuetisë është një formë e tillë turizmi që mund të shfrytëzohet ekonomikisht dhe të vlerësohet në mënyrë optimale edhe avantazhet natyrore të papërdorura më parë të një rajoni”.

Turizmi i peshkimit është një lloj sporti ose rekreacioni që zhvillohet në sipërfaqe ujore, pra në det, ose në zonat rurale ku ka ujë të ëmbël (lumenj, liqene dhe pellgje). Në ditët e sotme, ka shumë lloje të peshkimit, dhe ato dallohen nga lloji i pjesëmarrësve. Ka lloje peshkimi në të cilat pjesëmarrësit janë peshkatarë profesionistë të cilët janë konkurrues me njëri-tjetrin, ndryshe nga ato lloje peshkimi ku pjesëmarrësit janë amatorë dhe që mund të përfshijnë fëmijë. Turistët e peshkimit duhet të respektojnë ligjin, për arsye se janë përcaktuar sezone specifike të peshkimit për peshqit, gaforret dhe butakët.

II.4.5. Turizmi shëndetësor

Turizmi shëndetësor mund të përkufizohet dhe paraqitet si një formë turizmi që lidhet ngushtë me shëndetin dhe mirëqenien e turistëve, dhe bazohet në "faktorët natyrorë të shërimit, terapi fizike dhe procedura rehabilitimi”. Në përputhje me pretendimet e parashtruara, duhet të sigurohen kushte të veçanta për zhvillimin e aktiviteteve të caktuara të turizmit shëndetësor, përkatësisht "faktorët shërues natyrorë, hotelerie të përshtatshme, objekte mjekësore, paramjekësore dhe objekte të tjera, mbikëqyrje mjekësore, objekte shëndetësore-turistike, resort turistik shëndetësor dhe destinacion turistik shëndetësor”¹¹. Oferta e formës së vëzhguar të turizmit përfshin një gamë të gjerë shërbimesh që lidhen me të ashtuquajturat Turizmi "mirëqenie", d.m.th. turizëm shëndetësor (objekte turistike - mikpritëse) dhe turizëm spa dhe spitalor (objekte shëndetësore). Prandaj, turizmi shëndetësor, nëpërmjet nënlojeve dhe kombinimeve të tij të shumta, si dhe niveleve dhe bazave të ndryshme të trajtimit, në asnjë mënyrë nuk është i lidhur me sezonin kryesor

¹¹ Prof.Asoc.Dr. Fetah Reçica & Dr.sc. Bedri Millaku “Ekonomia e turizmit” Prishtinë 2011

turistik apo me një destinacion të ngushtë turistik hapësinor.

II.4.6. Turizmi kulturor dhe fetar

Turizmi kulturor përfaqëson dhe përfshin tërësinë e atraksioneve dhe aktiviteteve që mbulojnë një zonë të gjerë, duke filluar nga historia, kultura dhe tradita, e deri te mënyra e jetesës në një vend ose në një vend të caktuar. Domethënë, sa më e vjetër të jetë një zonë e caktuar, aq më e pasur është historia e saj kulturore. Në këtë mënyrë, zona kulturore mund të bëhet më tërheqëse dhe valorizimi i historisë së saj, që lidhet me qytetërimet dhe evolucionin e mëparshëm. Nga ana tjetër, pra, duke parë historinë, turizmi fetar është shfaqur mjaft herët dhe për këtë arsye është edhe një nga format më të vjetra të udhëtimit në të cilin njerëzit udhëtonin masivisht dhe vizitonin qendrat fetare, d.m.th., faltore, kisha., manastiret dhe vendet e shenjta. Po kështu, turizmi fetar mund të përkufizohet më afër si "një fenomen që manifestohet në vizitat në ceremonitë dhe konferencat fetare, dhe që lidhet me disa qendra fetare lokale, rajonale, kombëtare dhe ndërkombëtare" . Pjesëmarrësit në formën e vëzhguar të turizmit motivohen të udhëtojnë, pjesërisht ose plotësisht, nga motive të caktuara fetare. Më tej, në ditët e sotme, përveç motiveve të caktuara fetare, shfaqen edhe disa të tjera, e më së shpeshti janë të karakterit artistik dhe kulturor.

II.4.7. Turizmi gastronomik dhe i verës

Turizmi gastronomik nënkupton dhe përfshin ofertën e ushqimeve dhe pijeve në ambiente të ndryshme hotelierie, dhoma degustimi për degustim të pijeve apo ushqimeve, vizita të prodhuesve të ushqimit, pjesëmarrje në panairë dhe festivale ushqimore, ekspozita të pjatave dhe pijeve autoktone dhe kurse të ndryshme. Arsyeja për të udhëtuar në një destinacion apo për të vizituar një objekt në turizmin gastronomik është kryesisht ushqimi, pavarësisht nëse ka të bëjë me shijimin, ngrënien apo vizitën për të dëshmuar prodhimin aktual të disa ushqimeve. Për "turizmin gastronomik, është e rëndësishme që të ketë një ofertë ushqimore të larmishme dhe të pavëmendshme, por të dukshme". Nga ana tjetër, vera apo enoturizmi lidhet me turizmin gastronomik, në radhë të parë sepse vera përdoret si pije që në ditët e sotme "shoqëron" ushqimin.

II.4.8. Ekoturizëm dhe turizëm kampingu

Qëllimi themelor i ekoturizmit përfshin mbrojtjen e trashëgimisë natyrore, d.m.th. mbrojtjen e florës dhe faunës përmes ruajtjes dhe mbrojtjes së parqeve kombëtare, parqeve natyrore, rezervateve natyrore, monumenteve natyrore, parqeve - pyjeve, peizazheve, liqeneve, lumenjve dhe kafshëve. jeta bimore. Po kështu, mund të thuhet se "ekoturizmi përfaqëson një lloj udhëtimi, qëllimi i të cilit është të mbrojë botën natyrore dhe të mbështesë mirëqenien e kulturës që banon në atë botë". Ekoturizmi është një qëndrim, një etikë, një mënyrë sjelljeje.

Foto nr.2. Kamping në liqenin e Badovcit.

Gjegjësisht, mund të thuhet se ekoturizmi në fakt është një lëvizje që ka një efekt domethënës dhe pozitiv në zhvillimin dhe të ardhmen e përbashkët të mjedisit dhe turizmit. Në lidhje me formën e përmendur më parë, turizmi i kampingut mund të paraqitet si një lloj turizmi rural në të cilin turistët qëndrojnë në një hapësirë të hapur në zonat rurale, pra në natyrë, peizazhe tipike, jashtë fshatit ose pranë atraksioneve kulturore dhe natyrore.

KAPITULLI III

III.1. Potencialet e zhvillimit te turizmit

Në ditët e sotme, me synimin për zhvillimin e zonave rurale, është e nevojshme të theksohet se turizmi rural luan një rol të rëndësishëm. Rrjedhimisht, mund të thuhet se rëndësia e turizmit rural reflektohet në ndërveprimin domethënës të prodhimit bujqësor, prodhimit të produkteve të caktuara tradicionale, prezantimit të traditës, shërbimeve tradicionale, gastronomisë së caktuar tradicionale dhe shërbimeve turistike. Në mënyrë që turizmi rural të vazhdojë të zhvillohet në të ardhmen, është e nevojshme të hartohet një ofertë turistike unike që e bën një destinacion të caktuar turistik më tërheqës se të tjerët.

Foto nr.3 Potencilate turistike ne Kosove

Përkatësisht, burimet natyrore dhe kulturore paraqesin bazën themelore për nxitjen e turizmit në zonat rurale, ndërsa investimet në turizmin rural kontribuojnë shumë në zhvillimin e vendit duke inkurajuar forma të shumta të turizmit. Prandaj, zhvillimi i formave të përmendura më parë të turizmit çon në shpërndarjen e turistëve në një hapësirë më të madhe gjeografike, pra ridrejton orientimin e turistëve drejt zonës kontinentale, dhe jo vetëm drejt zonës bregdetare dhe të ashtuquajturit. turizmi "pushimesh". Zhvillimi i turizmit rural inkurajon gjithashtu zhvillimin e përgjithshëm të prodhimit bujqësor, i cili në fund të fundit motivon investimet në fermat familjare

dhe forma të tjera të sipërmarrjes së vogël.

III.2. Ndikimi i ndryshimeve të kërkesës në zhvillimin e turizmit rural

Kërkesa turistike sot ndikohet nga shumë faktorë që lidhen me njerëzit që duan të udhëtojnë, pra që duan të kalojnë kohën e lirë në atë mënyrë. Rrjedhimisht, mund të thuhet se kërkesa është në të vërtetë dinamike dhe individuale, dhe në fund varet nga aftësitë e individit, domethënë varet nga standardi i jetesës, koha e lirë dhe burimet financiare. Megjithatë, elementët e përmendur më parë përbëjnë parakushtet kryesore për udhëtim, të cilat reflektohen në vendimet për lëvizjet turistike. Prandaj, është evidente se “kërkesa turistike është heterogjene nga pikëpamja e strukturës së ndryshme të nevojave kulturore, zakoneve dhe preferencave të grupeve individuale të konsumatorëve, që përfshin përkatësi të ndryshme fetare apo politike, si dhe nga aspekti i rekreacionit të ndryshëm. apo nevojat dhe preferencat sportive të kategorive individuale turistike”. Domethënë, elementet e paprekshme dhe irracionale të superstrukturës shpirtërore, në shumicën e situatave, përcaktojnë kërkesën turistike, dhe kjo për shkak se turistët ndryshojnë nga njëri-tjetri për sa i përket arsyeve të udhëtimit dhe zgjedhjes së destinacionit turistik. Për shembull, mund të thuhet se një grup turistësh udhëton për relaksim dhe do të jetë i prirur për pushim dhe qetësi, ndërsa një grup tjetër udhëton për edukim dhe do të vizitojë një kongres apo ngjarje. Në të gjithë botën preferenca e turistëve për lloje të veçanta të turizmit është në rritje dhe për këtë arsye lind nevoja e krijimit të diçkaje të re, pra nevoja për të ndjekur trendet. Prandaj, rritja e udhëtimeve ndërkombëtare çon edhe në rritjen e kontakteve ndërkulturore të pjesëmarrësve, të cilët, të ardhur nga kultura dhe shoqëri të ndryshme, inkurajojnë rritjen e adoptimit të zakoneve të kulturave të ndryshme dhe krijimin e kulturave të reja. Sipas përcaktuesve teorikë të deklaruar, është evidente se turistët modernë kanë një vizion të caktuar për destinacionin turistik që duan të vizitojnë, ndërsa tendenca parësore e turistëve modern përfshin aktivitetin, integrimin në mjedisin lokal dhe përvojën e një atmosfere unike. Përfundimisht, mund të thuhet se kërkesa turistike shprehet nga numri i vizitorëve, karakteristikat e tyre dhe konsumi total.

III.3. Rregullimi i ofertës

Për sa i përket vetë përshtatjes së ofertës, duhet theksuar se oferta duhet të jetë inovative, interesante dhe e përshtatur me kërkesën e përgjithshme, pra duhet të ndjekë vazhdimisht trendet në tregun turistik. Domethënë, atraktiviteti i destinacionit është një faktor që tërheq turistët të vijnë dhe të vizitojnë një destinacion të caktuar, ndërsa elementet e tërheqjes përfshijnë:

➤ klima,

➤ burimet natyrore, dhe

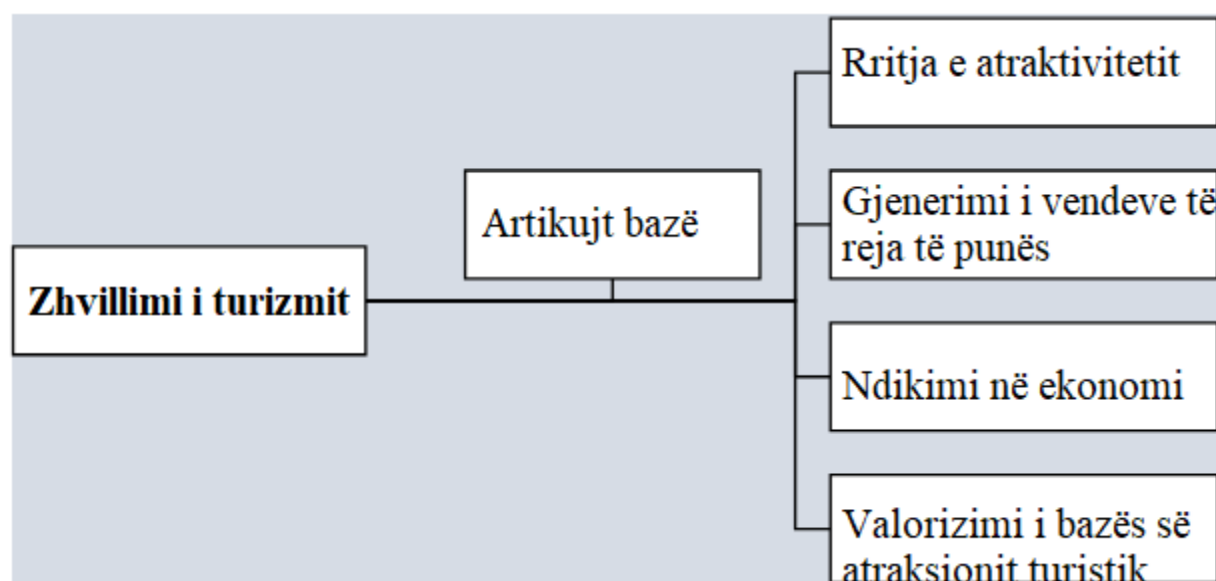
➤ monumente kulturore.

Përdorimi efikas i hapësirës, investimet në infrastrukturën cilësore dhe lidhjet e trafikut, si dhe aksesueshmëria e destinacionit turistik janë gjithashtu të rëndësishme. Në fund të fundit, qëllimi i përshtatjes së ofertës nënkupton krijimin e një përvoje alternative, qëllimi i së cilës është të plotësojë nevojat aktuale të turistëve. Po kështu, orientimi i ofertës drejt produkteve apo shërbimeve më cilësore, si dhe drejt aspektit individual të ofertës është i një rëndësie të jashtëzakonshme.

III.4. Potenciali i Republikës së Kosovës për zhvillimin e turizmit

Turizmi është një nga format më të njohura të saj në Kosovë, rëndësia e të cilit është, para së gjithash, në ndërrimin e prodhimit bujqësor, produkteve tradicionale, prezantimit të traditës, gastronomisë tradicionale dhe shërbimeve turistike, d.m.th., në përdorimin e burimeve tashmë ekzistuese¹². Në vazhdim të tekstit, në figurën 15 janë paraqitur zërat bazë të zhvillimit të turizmit.

Figura 15. Zërat bazë të zhvillimit të turizmit.

Përkatësisht, është veçanërisht e rëndësishme që turizmi të bazohet në zhvillimin e qëndrueshëm, i cili reflektohet në rivitalizimin e objekteve tashmë ekzistuese tradicionale, gjegjësisht të trashëgimisë, të cilës i jepet një qëllim i ri - turistik.

¹² Dr.F. Ukaj “Promocioni dhe segmentet bashkëkohor promocional në turizëm”, Pejë 2006

III.5. Rritja e atraktivitetit

Zhvillimi i përgjithshëm i "turizmit ka një rëndësi të madhe për zhvillimin e turizmit në kontinent, d.m.th., forcimin e atraktivitetit të tij gjatë gjithë vitit". Domethënë, i lidhur ngushtë me degët e tjera të turizmit si turizmi i ciklit, turizmi eko dhe i gjelbër, turizmi kontribuon në një zhvillim turistik më të ekuilibruar të Republikës së Kosovës, e pozicionon vendin si një destinacion turistik me një ofertë turistike të larmishme dhe të pasur dhe ofron vizitorë me një përvojë autentike të vendit¹³. Mund të thuhet se themelin e turizmit e përbëjnë familjet fshatare dhe fermat familjare që kanë mundësinë të tregtojnë produktet e tyre specifike bujqësore, pra produktet bujqësore nga rrethinat e tyre, nëpërmjet turizmit.

III.6. Gjenerimi i vendeve të reja të punës

Sa i përket krijimit të vendeve të reja të punës nga këndvështrimi i turizmit, mund të thuhet se "pasurimi i përmbajtjeve dhe përvojave turistike ekzistuese dhe gjenerimi i përvojave të reja", ndikon ndjeshëm në zgjatjen e sezonit, i cili është i lidhur ngushtë me gjenerimin e punë. Po kështu, ngritja sistematike e nivelit të njohurive, aftësive dhe edukimit të punonjësve të turizmit përmirëson vazhdimisht cilësinë dhe përsosmërinë ekzistuese të shërbimit, ndërkohë që krijimi i parakushteve për forcimin e sipërmarrjes mundëson:

- hyrje në një cikël të ri investimi,
- krijimi i vendeve të reja të punës, dhe
- vetëpunësim.

Gjithashtu, markimi efektiv i Republikës së Kosovës dhe rajoneve të saj turistike mundëson diferencim cilësor në raport me konkurrencën, siguron në mënyrë fitimprurëse njohjen e tregut.

III.7. Ndikimi në ekonomi

Me zhvillimin e turizmit krijohen vende të reja pune, të cilat në fund mund të mundësojnë një shpërndarje më korrekte të të ardhurave në një zonë dhe t'u mundësojnë njerëzve një standard më të lartë jetese. Gjegjësisht, kur flitet për rolin e turizmit në ekonominë e Republikës së Kosovës, mund të thuhet se turizmi në përgjithësi, duke përfshirë turizmin, mund të konsiderohet si një nga degët me rritje më të shpejtë të ekonomisë në mbarë botën, duke përfshirë në Republikën e

¹³ Zhvillimi i turizmit përmes politikave dhe legjislacionit efikas. Identifikimi i hapave të mundshëm të reformës në politikat dhe legjislacionin e turizmit Prishtinë, Korrik 2017.

Kosoves. Rrjedhimisht, turizmi në Republikën e Kosovës luan një rol të rëndësishëm, jo vetëm si një element i rëndësishëm ekonomik, por mund të thuhet se është shtytës i të gjitha aktiviteteve ekonomike në ditët e sotme¹⁴. Kur flitet për rolin e turizmit në Republikën e Kosovës, është e nevojshme të merret parasysh kontributi i tij total, direkt dhe indirekt në ekonomi, ndërsa ndikimi në produktin e brendshëm bruto, balancimi i bilancit tregtar dhe reduktimi e papunësisë janë vetëm disa nga efektet e arritura nga turizmi¹⁵. Prandaj, Republika e Kosovës, një vend me potencial të madh turistik, nuk duhet të humbasë mundësinë për t'u bërë një nga destinacionet më të rëndësishme turistike në zonën e Mesdheut.

III.8. Valorizimi i bazës së atraksionit turistik

Turizmi, si një element i rëndësishëm i zhvillimit të qëndrueshëm turistik, ekonomik dhe social të zonave rurale, në ditët e sotme ndeshet me vështirësi në rritje zhvillimore, marketingu, menaxheriale dhe ekonomike në zhvillimin e tij, ndërsa në të njëjtën kohë, në anën e kërkesës turistike, ka një interes gjithnjë e më i madh për formën e vëzhguar të turizmit. Prandaj, mund të thuhet se zgjidhjet zhvillimore duhen kërkuar në zbatimin e një modeli adekuat të menaxhimit, si dhe funksionalizimin e tij cilësor në të gjitha nivelet. Karakteristikat themelore të turizmit përfshijnë rinovimin e plotë, valorizimin, mbrojtjen e potencialit turistik dhe krijimin e një produkti turistik integral. Domethënë, forcat sociale dhe ekonomike që veprojnë në shkallë globale përcaktojnë jo vetëm pamjen, por edhe format e peizazhit rural dhe mënyrat e valorizimit dhe përdorimit të tij.

III.9.E ardhmja e turizmit

Në ditët e sotme, “investimet në shumëllojshmërinë e aktiviteteve jobujqësore në zonat rurale konsiderohen si një faktor vendimtar për parandalimin e shpopullimit, për rritjen e punësimit dhe mësimin e aftësive të reja”. Sa i përket zhvillimit të ardhshëm, "Programi i Zhvillimit Rural të Republikës së Kosovës për periudhën 2014 - 2024" parashikon shpërndarjen e fondeve prej "2.383 miliardë euro me grante individuale deri në maksimum 200.000 euro dhe një pjesë të bashkëfinancimit prej 70. %" .

Në përputhje me këtë, mund të thuhet se në plan janë edhe këto:

➤ investime,

¹⁴ Prof.Asoc.Dr. Fetah Reçica & Dr.sc. Bedri Millaku “Ekonomia e turizmit” Prishtinë 2011

¹⁵ Vjollca Bakiu, “Ekonomia e turizmit”, Tiranë 2011

➤ grante, dhe

➤ programe për restaurimin, ruajtjen dhe rritjen e diversitetit biologjik.

Mund të thuhet gjithashtu se turizmi rural është po aq i rëndësishëm për vlerësimin dhe ruajtjen e trashëgimisë lokale, kulturës dhe pamjeve natyrore.

III.10. Financimi me fondet e Bashkimit Evropian

Ekzistojnë forma të ndryshme ndihme për zhvillimin e turizmit rural në Republikën e Kosovës, ndikimi i të cilave shtrihet nga Ministria e Mjedisit në ministri të tjera, institucione publike dhe institucione. Për të inicuar zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit, dhe rrjedhimisht turizmit në Republikën e Kosovës, i ashtuquajtur "Programi i aktiviteteve përgatitore dhe zbatuese", dhe masat i referohen "përmirësimit të ofertës së akomodimit dhe funksionimit të hoteleve dhe subjekteve të tjera të biznesit në turizëm, përmirësimit të ofertës së përgjithshme turistike, aktiviteteve legjislativë, programit të golfit si element i strategjisë së zhvillimit të Turizmit, promovimi dhe aktivitetet e tregut, hapësira mbrojtëse dhe peizazhi, parandalimi i ekonomisë gri, infrastrukturës dhe trafikut si dhe siguria turistike". Fondet evropiane synohen si instrumente financiare që mbështesin zbatimin e politikës së Bashkimit Evropian në vendet anëtare. Një nga politikat më domethënëse është politika e kohezionit, për të cilën Bashkimi Evropian ndau "376 miliardë euro nga buxheti i tij" në periudhën financiare 2014-2020¹⁶.

III.11. Politika e kohezionit

Bashkimi Evropian financohet nga tre fonde kryesore, përkatësisht:

➤ Fondi i Kohezionit,

➤ Fondi Evropian për Zhvillim Rajonal, dhe

➤ Fondi Social Evropian.

Fondi Evropian për Zhvillimin Rajonal dhe Fondi Social Evropian njihen gjithashtu si fondet strukturore. Përveç sa më sipër, në perspektivën financiare nga viti 2014 deri në vitin 2020, janë në dispozicion edhe Fondi Evropian për Zhvillimin Rural dhe Fondi Evropian për Detin dhe Peshkimin. Turizmi rural konsiderohet si një gjenerues i mundshëm i zhvillimit të zonave rurale dhe kontribuon shumë në zhvillimin e jetës sociale dhe kulturore të zonave rurale, duke sjellë njerëz të rinj në komunitet.

¹⁶

(UNWTO), <https://www.unwto.org/>

DISKUTIM

Turizmi është një nga sektorët ekonomikë me rritje më të shpejtë në të gjithë botën, duke përfshirë edhe territorin e Republikës së Kosovës. Prandaj, mund të thuhet se turizmi në shumë vende të botës luan një rol të rëndësishëm, në radhë të parë nga këndvështrimi i aktiviteteve ekonomike. Për sa i përket territorit të Republikës së Kosovës, duhet theksuar se roli i lartpërmendur është edhe më i rëndësishëm, duke pasur parasysh kontributin e përgjithshëm në ekonomi. Zhvillimi rural në ditët e sotme tregon për rëndësinë e jashtëzakonshme të turizmit rural dhe përfaqëson një mjet themelor për zhvillimin e zonave të shumta rurale dhe kontinentale. Faktet e lartpërmendura realizohen nëpërmjet valorizimit më të madh të burimeve natyrore dhe rurale, që në fund mund të çojë në përmirësimin e mjedisit rural, rivitalizimin e fshatrave, restaurimin e infrastrukturës, mbrojtjen e trashëgimisë dhe parandalimin e migrimit të popullsisë. Baza e zhvillimit të turizmit rural nënkupton dhe përfshin fokusin e vendit në autoktonitetin dhe origjinalitetin, ruajtjen e identitetit natyror dhe lokal, dhe markimin e një destinacioni apo produkti specifik. Prandaj, udhëzimet e lartpërmendura dhe të përcaktuara paraqesin bazën e suksesit në nivel global, në radhë të parë përmes krijimit të potencialit për zhvillimin e turizmit rural. Krahas përfitimeve të mëdha ekonomike dhe ekonomike, turizmi rural ka sjellë një rritje të ndjeshme të ndërgjegjësimit për mbrojtjen e mjedisit dhe rëndësinë e tij për qëndrueshmërinë e ekonomisë rurale. Një pjesë e madhe e turizmit rural zhvillohet në zona të mbrojtura, prandaj është jashtëzakonisht e rëndësishme të jemi të vetëdijshëm për rritjen e degradimit ekologjik dhe biologjik për shkak të forcimit të aktiviteteve turistike.

Politika e re e zhvillimit rural të Bashkimit Evropian synon zhvillimin e të gjithë ekonomisë së zonave dhe komuniteteve rurale. Përkatësisht, në përputhje me masat e ndryshme, politika synon zhvillimin e bujqësisë, ruajtjen e trashëgimisë, zhvillimin e përgjithshëm të turizmit rural dhe menaxhimin e mjedisit. Sa i përket zhvillimit të ardhshëm, mund të thuhet se është i pritshëm përmirësimi i mjedisit rural dhe kjo për shkak se turizmi rural është një trend në rritje dhe ka supozime të ndryshme për zhvillimin e tij të mëtejshëm. Zhvillimi i ardhshëm i turizmit rural mund të vërehet edhe nëpërmjet aftësisë për t'iu përshtatur tendencave të caktuara turistike dhe turistëve të sotëm modern, kërkesa e të cilëve është gjithnjë e më e individualizuar.

PËRFUNDIM

Në këtë punim përfundimtar vërehet një koncept që përfshin potenciale të shumta për zhvillimin e turizmit rural. Zhvillimi i turizmit të qëndrueshëm rural përfaqëson një çështje të rëndësishme ekonomike për zonat rurale, si dhe vetë cilësinë e jetës së njerëzve në zonat rurale.

Zhvillimi i përgjithshëm i turizmit rural ndihmon shumë në ruajtjen e identitetit lokal, traditave dhe zakoneve, si dhe mbron mjedisin dhe forcon prodhimin autokton, tradicional dhe ekologjik. Nga ana tjetër, duhet theksuar se rëndësia e turizmit rural reflektohet edhe në ndërveprimin e prodhimit bujqësor, prodhimit të produkteve tradicionale, prezantimit të traditës, gastronomisë tradicionale dhe shërbimeve turistike duke shfrytëzuar burimet ekzistuese natyrore. Në kohën e sotme moderne dhe bashkëkohore, turizmi rural përpiqet të unifikojë, rinovojë dhe organizojë hapësirën dhe mund të thuhet se nuk ka nevojë për të ndërtuar kapacitete të reja, por përpiqet të përdorë strukturat ekzistuese në mënyrën më të mirë dhe cilësore.

Në të njëjtën mënyrë, turizmi rural është përgjegjës edhe për realizimin e nevojës për zhvillim të qëndrueshëm, për arsye se ai është më i interesuar për qëndrueshmërinë e të gjitha burimeve që janë baza e zhvillimit të tij. Zbatimi i konceptit të zhvillimit të qëndrueshëm në turizmin rural përfshin ruajtjen e resurseve mbi bazën e të cilave filloi të zhvillohet turizmi në një zonë të caktuar, sepse kënaqësia e turistëve, si dhe zhvillimi i mëtejshëm i turizmit, varet nga natyra dhe kultura. burimet e zonës rurale.

LISTA E FIGURAVE

Figura 1. Përkufizimi i zonës rurale

Figura 2. Karakteristikat themelore të zonës rurale

Figura 3. Ndarja e zonave rurale në varësi të aspektit të vëzhgimit

Figura 4. Karakteristikat themelore të zonave rurale

Figura 5. Përkufizimi i zhvillimit të qëndrueshëm

Figura 6. Përkufizimi i turizmit të qëndrueshëm

Figura 7. Qëllimi i turizmit të qëndrueshëm

Figura 8. Parimet e zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit

Figura 9. Përkufizimi i turizmit rural

Figura 10. Detyra e turizmit rural

Figura 11. Karakteristikat e ofertës së turizmit rural

Figura 12. Motivet më të rëndësishme të zonës rurale

Figura 13. Format e turizmit rural

Figura 14. Përkufizimi i agroturizmit

Figura 15. Zërat bazë të zhvillimit të turizmit rural.

LITERATURA

- Koja V & Gorica K., "Bazat e turizmit" Tiranë 2004
- Prof.Asoc.Dr. Fetah Reçica & Dr.sc. Bedri Millaku "Ekonomia e turizmit" Prishtinë 2011
- Vjollca Bakiu, "Ekonomia e turizmit", Tiranë 2011, f.19.
- Fetah Reçica, Bedri Millaku "Hyrje në turizëm" 2014,
- Vjollca Bakiu, Reneta. Dema, Vita Koja, "Turizmi" 1997 Tiranë,
- Klodiana Gorica "Menaxhimi i turizmit të qëndrueshëm" 2015,
- Vjollca Bakiu, Reneta. Dema, Vita Koja, "Turizmi" 1997 Tiranë,
- Dr.F. Ukaj "Promocioni dhe segmentet bashkëkohor promociional në turizëm", Peje 2006
- Instituti Për Hulumtime Zhvillimore-Riinvest, (2004), "Zhvillimi rural në Kosovë", Faqe 6 <http://www.mbpzhr-ks.net/>
- Instituti Për Hulumtime Zhvillimore-Riinvest, (2004), "Zhvillimi rural në Kosovë", Faqe 11 <http://www.mbpzhr-ks.net/>
- Komisioni i Pavarur Për Miniera Dhe Minerale, (2005), "Kushtet Klimatike", Faqe 10 <http://www.kosovo-mining.org/kosovoweb/al/kosovo/climate>
- Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, (2009), "Strategjia Për zhvillimin e Pylltarisë", Faqe 12, E qasshme nga: http://www.kryeministriks.net/repository/docs/Strategjia_per_Zhvillimin_e_Pylltarise_2010-20.pdf
- Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (Shkurt 2018). Prishtinë
- Reçica, Fetah, (2009), " Veçoritë Strukturale të Ekonomisë së Kosovës", Faqe 6 [online], E qasshme nga: <http://www.aab-edu.net>
- LAY, V. (2007) Sustainable development and management. Social research, 16 (6), str. 1031 – 1053.
- Zhvillimi i turizmit përmes politikave dhe legjislacionit efikas. Identifikimi i hapave të mundshëm të reformës në politikat dhe legjislacionin e turizmit Prishtinë, Korrik 2017.
- World Tourism Organization. (2004). Sustainable development of tourism. Conceptual definition. Retrieved 29/04, 2005, from <http://unaa.org.au/praxis.php/category/view/8>
- (UNWTO), <https://www.unwto.org/>